

HALİL İBRAHİM İZGİ
CAMERA OBSCURA

© İz Yayıncılık Limited Şirketi, 2021

Sertifika no: 17313

İz Yayıncılık: 1248

Sanat Edebiyat Dizisi: 493

ISBN: 978-605-326-499-6

İstanbul 2021

Oruçreis Mahallesi, Tekstilkent Caddesi

Koza Plaza B Blok No:12 Kat: 15/151 Esenler / İstanbul

Telefon: (212) 5207210

www.iz.com.tr

E-posta: bilgi@iz.com.tr

Editör: Ayşegül Özdoğan

Kapak Tasarımı: Yasin Çetin

Sayfa Tasarımı: Adem Şenel

Basıldığı yer: Çınar Matbaacılık (Sertifika no: 45103)

Yüzyıl Mahallesi, Matbaacılar Caddesi, Ata Han, No: 34 K:5 Bağcılar/İstanbul

CAMERA OBSCURA

HALİL İBRAHİM İZGİ

iz

Halil İbrahim İzgi; bir roman yazarı ve hikâye anlatıcısı. Rögar kapakları, yemek kitapları, yol tabelaları ve etimolojik yolculuklar ona şehirler dolaştırdı. Kudüs, Bağdat, Saraybosna, Gırnata, Almatı, Erbil, New York, Bangkok, Zigetvar, Londra, Üsküp, Paris, Münih ve daha birçok şehre gitti geldi. Gittiği her yerden bir parça aldı. Her şehrin bir yolculuk ve her yolculuğun bir kitap olduğunu düşünüyor. 2016'da *Cüda: Bir Saraybosna Romanı*'nı yayımlandı.

Eşi ve iki kızıyla Üsküdar'da yaşıyor. Hayatını hikâyeler toplayarak ve onları yazarak geçiriyor.

Birlikte büyüdüğümüz ilk göz ağrımıza, Fatma Zehra'ya

İÇİNDEKİLER

GEÇMİŞ BAŞÜSTÜ BAKTIĞIMIZ GELECEĞİMİZDİR / 9
İBRAHİM'İN YILDIZI / 19
GÖRÜNMEYEN / 24
KARANLIK ODANIN FISILTISI / 28
BÜYÜLÜ ODA / 31
FOTOĞRAFTAKİ SIR / 37
YALNIZ FOTOĞRAFLARIN ANLATTIĞI / 41
BİR İHTİMAL DAHA VAR / 43
DEVONSHİRE MEYDANI'NA DOĞRU YALNIZLAR ŞEHRİ / 79
FOTOĞRAFÇILARIN FOTOĞRAFI / 85
KİTAPÇILAR HİKMETİN SİĞİNAĞIDIR / 91
İSTANBULA GİDİŞ / 103
İSTANBUL'DAKİ HALEP / 108
AYDINLANMIŞ ODA / 114
İŞTE GELDİM HALEP ŞEHRİ! / 119
ÇEKİLMİYEN FOTOĞRAFLAR / 124
AVLUDA / 130
SON AKŞAM YEMEĞİ / 136
GEÇENİN SABAHI, SABAHIIN GECESİ / 142
HALEP FOTOĞRAF CEMİYETİ / 148
HALEP 1001 GECE / 154
YARIM HİKÂYE / 160
İSTANBUL'DA BULUŞMAK / 165
SON YEMEK / 171

GEÇMİŞ BAŞÜSTÜ BAKTIĞIMIZ GELECEĞİMİZDİR

İlk fotoğraf çekildiği zamanı hatırladı. Babası onu makinenin karşısına geçirmiş ve kıpırdamamasını tembihlemişti. Bakacağı yeri işaret etmiş ve gülümsemesini söylemişti. Gülmek değildi ama hafifçe gülümsemek. Gülmek birse gülümsemek çeyrek olacaktı. Az sonra tamamen güleceğini sanacakları kadar hafif bir tebessüm. Babası bazı fotoğrafların hikâyesini bir deftere not alırdı. O ilk fotoğrafa dair yazdıkları da fotoğrafının kendisiyle birlikte defterdeydi. Yazmak kuşkusuz iyiydi ama bir taraftan da insanı hapsediyordu. İnsan istediği gibi hatırlamak istiyor bazen geçmiş. Oysa yazıldıysa bir kalıbın içine sokulmuşsunuz demektir, hele bir fotoğrafınız varsa artık nasıl olmanız gerektiğini anlatan bir hocanız var demektir. İşte İbrahim, o çocukluk fotoğrafında nasılsa hayatta hep öyle olması gerektiğini düşündü. Küçük bir tebessümle, insanların daima mutlu olduğunu düşündürecek bir yüz hâliyle dolaşmaya başladı. Bu, onu yaşının ötesinde bir bilgelikle ödüllendirmişti. Dertlerini anlatmaya gelenler onun teskin eden tebessümünü görünce dertlerinden utanırlar, sevinçle yanına gelenler de heyecanlarını çocuksu bularak kendilerine çeki düzen verirlerdi. İbrahim? O, bu hâlden memnundu. Evet, kafasında bazı düşünceler vardı ama bunlar için çaba gösterecek tutku yoktu içinde. Karanlık bir odaya sığan dünya varsa neden başka meraklar edinsin ki? Fotoğraf, işte karanlık bir odaydı, içinden tüm dünyayı gördüğü ve tüm dünyanın ona baktığı. O nedenle fotoğraflar kusursuz olmalıydı. Yüzlerce, binlerce defa tecrübe ettiği çeyrek gülüşü kadar kusursuz.

İbrahim'in hafızasının kurcalamasının nedeni işinin olmaması değildi. Aslında önemli bir işi olduğu için, ona hazırlanmak için hatırlamak istemişti. Karanlık odada, stüdyonun içine gelecek misafirlerini beklerken hayatını düşünmekten keyif alıyordu. Fotoğrafi çekilmemiş anları yeniden biçimlendiriyor ve zihnindeki çekmecelere kaldırıyordu. Bugün iki kız kardeş geleceklerdi fotoğraf çekilmeye. Buradan uzaklara gitmek için hazırlık yapan iki kız kardeş. Halep'ten uzaklara aileleriyle gitmeden önce fotoğraf çekilmek istemişlerdi. Çektirecekleri fotoğraflar, gidecekleri yere kendilerinden önce varacaktı. Onları karşılayacak olanlar kim olduklarını o fotoğraflardan görmüş olacaktı. Görmeden görmek fotoğrafla mümkündü. Önceden sadece mektuplar vardı. İnsanlar birbirlerini eğer yüz yüze görmedilerse kelimelerle tanınırlardı. Şimdi önce fotoğrafçı görüyor, gördüğünü kaydediyor, tabediyor ve diğerleri de bu şekilde görüyorlardı. Sultan, fotoğraf çıktığı zaman heyecanlanmış ve dünyanın her yerini görme iştahına kapılmıştı. Fransız gezginler de fotoğraflarla dünyayı gösterme gayretiyle yola düşmüşlerdi. İnsanlar birbirlerini gördükçe birbirlerine ulaşma hisleri artıyordu. Tuzlu deniz suyu gibiydi fotoğraf, gördükçe hasreti artırıyor. Hatıra kuyusunun içinden suyu çekip taşları dolduruyordu.

İbrahim karanlık odanın kapısını açtı ve içeri ışık doldu. Tam o sırada kapının önünde beliren kız "Merhaba," deyiverdi. Karanlık odanın kapısı fotoğraf makinesinin vizörü gibi olmuştu. Karşısındaki yüz gayriihtiyari gülümsemesini sağladı. O âna kadar böyle güzel bir yüz görmüş değildi. Demek, fotoğrafını çekeceği kız kardeşlerden birisi buydu. Diğeri ondan daha güzel olamazdı, hatta hiç kimse ondan daha güzel olamazdı. O sadece Halep'in değil, dünyanın en güzel yüzüydü. Tam değilse de yarım gülümsemişti. Kendi sınırlarının bir hayli dışında bir mutluluk demekti bu.

"Babanız burada olduğunuzu söyledi." diyerek devam etti. İbrahim, kendisiyle yaşıt gibi görünen bu kızın karanlık odaya

hapsetmenin fenalık olacağını düşündü. Fotoğrafını karanlık odanın kapısından onu ilk gördüğü yerden çekmeliydi.

“Kardeşiniz...” dedi bir eksikliği vurgulayarak, “iki kişi olarak geleceğinizi söylemişlerdi.”

“Kardeşim bugün biraz rahatsız. Bize zaman ayırdığınız için gelip bizzat haber vermek istedim.”

Gerçek bunun biraz daha ötesindeydi. İki kız kardeşten İbrahim’in yanına gelen Nihan’ın gerçek amacı haber vermek değildi. Sadece bir süre için evden uzaklaşmak istemişti. Fotoğrafını kardeşiyle birlikte ertesi gün çektirebilirdi. Evde hasta bir kız kardeşle kalmaktansa fotoğraf çeken bir gençle vakit geçirmek daha iyi olabilirdi. İbrahim ve Nihan’ın birbirlerini ilk görüşleri böyle oldu.

Halep’te binlerce yıldır, binlerce kişinin yaşadığı tanışma sahnelerine bir yenisi eklenmişti.

“Çok fotoğraf çekiyor musunuz?” Nihan, sohbetlere giriş yapma konusunda başarılı sayılmazdı. Ama yine de bu sözleri sıcak bir atmosfer oluşturmaya yardımcı olmuştu.

“Aslında çok değil. Az fotoğraf çekiyorum ama çok fazla sayıda basılıyor.”

“Nasıl?”

“Kalenin üzerine çıkıp şehri çekiyorum genelde. Bu, ayda bir ya da iki defa oluyor. Matbaacılar o çektiğim fotoğrafların içinden beğendiklerini seçiyorlar ve üzerlerine Halep yazıp satıyorlar.”

“Fotoğrafların tüm dünyayı dolaşiyor. Gurur veriyor olmalı.”

“Nereye gittiğini bilmiyorum. Doğrusu merak da etmiyorum.” dedi İbrahim. Fotoğrafın çok fazla basılmasının onu çeken kişiye değil, matbaada çoğaltana faydası vardı. Bir de posta idaresine.

“Peki neden? Birçok kişi yaptığı işin görünür olmasından mutlu olur.”

“İşin tüm büyüğü görmekte. Göstermek, görmenin kanıtı gibi. O kadar.”

“Pek anlamadım desem...”

İki insan sohbeti uzatmak isterlerse birbirlerini dinlemeyi bilmeli. Yoksa kısa süre sonra merak ateşi söner ve sohbet can sıkıcı bir monoloğa döner. Bunu ikisi de biliyor gibiydi.

“İnsanların fotoğraflarını çekmeyi daha çok seviyorum. Herkesin aynı şeyi gördüğü kareleri göstermektense, insanların en iyi hallerini çekmek daha ilginç geliyor.”

“Yani gerçek insanı.”

“Aksine. Gerçek olamayacak kadar mükemmel, kusursuz insanı.”

“İnsanları çok seviyorsun o hâlde.”

“İnsanlardan ziyade insanların kendilerini sevmeye çalışmalarını görmeyi seviyorum.” İbrahim bunu daha önce hiç düşünmediğini fark etti. Sohbetin kendi ekseninde dönmesi huzursuz etti. Vizörün arkasında avcıyken sohbette ava dönüşmüştü.

“Sizin gibi bir hanımefendi burayı teşrif ettiği zaman böyle can sıkıcı şeyler konuşmasak daha iyi olur.”

Nihan'ın canı sıkılmıyordu. Aksine lezzet alıyordu. İbrahim'in icat ettiği oyunların onu büyük bir bahçenin içinde gezdirdiğini düşündü. Yakında Halep'ten ayrılacaklardı ve etraftakilerin ne diyeceğini umursaması için sebep yoktu. Kimsenin kendisini hatırlamayacağı bir şehirde gönlünce zaman geçirmek iyi bir fikirdi.

“Siz konuşun, dinlemeyi severim ben.”

İbrahim, ince bir ipin üstünde yürürken aşağı baktığı için dengesini kaybetmek üzere olan bir cambaza dönüşmeye başladı.

“Anlatacak çok fazla şey yok. Halep bildiğiniz gibi. Çarşığı siz benden iyi bilirsiniz. Havadisler orada.” Nihan'ın kendisini

anlatmasını istedi. Gülümsemesini ve hiç kimsenin, kendisinin bile bilmediği yönlerini anlatmasını istedi. Karanlık odanın aydınlanmasını ve o âna kadar biriktirilmiş dünyanın tüm güzel gülüşlerinin kendilerine eşlik etmesini diledi. Sonra buna gerek olmadığı geldi aklına. Dünyanın en güzel gülüşü yanındaydı.

Sohbete devam ettiler. Söyledikleri her şey söyleyemediklerini tarif etti. Nihan, geniş Halep evinin iç avlusunda öğle yemeği hazırlıkları başlarken müsaade istedi. İbrahim ise onunla sonsuza dek bu avluda konuştuklarını ve çocuklarının etraflarında koşturduğunu hayal etti. Sonra karanlık odaya girdi ve Nihan'ı ilk gördüğü ânı sanki bir fotoğraflmışçasına gözünde canlandırdı ve ertesini gün kardeşiyle geleceğini bilmenin mutluluğuyla kendi kendine gülümsedi. Öğleden sonra hiçbir şey yapmadan öylece olup biteni düşünebilirdi ama dükkâna gitmesi gerekiyordu. Yemek kokuları bastırıldığına mutfağa uzandı ve hazırlanan tepsiye göz attı. Babası için hazırlanan tepsideki yemekler soluk alıyordu. Dolmalardan bir ikisini ağzına tıktırdı. Elini sabunlayıp abdest aldı ve dükkâna doğru yola çıktı. Babası sabah namazından öğleye kadar dükkânda oluyordu. İbrahim öğleden sonraları. Dükkândaki emektar çalışanları İshak bütün işleri çekip çeviriyordu ama işin başında durmazsa bereketi kaçar. Yakup Bey buna yürekten inanıyordu. Öte yandan oğlu İbrahim'in ticarete olan hevesiz duruşu onu kara kara düşündürüyordu. Böyle giderse bir gün gelip dükkânın kapısına kilit vurmamak zorunda kalabilirdi. İbrahim iyiydi hoştu ama işleri pek umursamıyordu. Her şeye aynı gülümseme ile mukabele ediyor ve ona kızamıyordu. Oysa ticarete biraz girişken olmak gerekiyordu. Bu kocaman dünya ticaret olmadan nasıl dönerdi. Mücadele olmasa güzel günler nasıl yaşanırdı. Tüccar komşularının çocukları hiç böyle değildi. Şehre büyük bir tüccar mı geldi onlardan sorulurdu. Yeni tayin olan bir yönetici mi var, hemen gölgesi olurlardı. Onlardan habersiz kuş uçmazdı.

Oysa İbrahim öyle mi? Varsa yoksa fotoğraf makinesi. O bir iş sayılmaz ki. Yakup, kendine borçlanan Fransız tüccara kolaylık olsun diye almıştı o makineyi. Alıp kilere kaldırmıştı. Sonra kiler boşalınca fotoğraf makinesi oraya kurulmuştu. Gelen giden fotoğrafçılardan çalıştırmayı ve sonra da baskı almayı öğrenmişti. Önce ailesini, sonra yakın çevresini fotoğraflamaya, içinde pek de tutku barındırmayan olaylar zinciriyle başlamıştı. Şimdi İbrahim'in elinde oyuncak olmuştu. Gençler hayatın oyun olmadığını öğreninceye kadar hayatın elinde oyuncak oluyorlar. Bunu kendi babası İbrahim, fotoğraf makinesini ilk aldığıında söylemişti. Gariptir, şimdi kendisini aynı sözleri tekrarlarlarken buluyordu. Geçmiş başüstü baktığımız geleceğimizdi belki de.

“Gün gelecek benim gibi olacaksın, çünkü ben de bir zamanlar senin gibiydim.”

İbrahim, çarşının ne anlama geldiğini biliyordu. Uzun yıllar önce dedesi Halep'e yerleşmek istediğinde önce çarşığı gezmiş. Halep çarşısı, bir çarşı nasıl olması gerekiyorsa öyleydi. Canlı, neşeli ve paranın hızla aktığı. Şehrin çarşısında para ne kadar hızlı akarsa sokaklara o kadar hızlı ulaşır ve evet o denli kaygısız olur insanlar. Para saadetin anahtarı değildir kuşkusuz ama tek başına mutsuzluk kaynağı da değildir. Çarşı şehrin aynası gibidir; ahlaklıysa esnafı, şehir de öyledir. Eğer huzursuzluk varsa, emin olun şehirde bir şeyler kaynıyor demektir. Dede İbrahim, çarşıya geldiğinde önce elindeki malları satmak için kapı kapı dolaşmış. Güzel zeytin sabunlarını anlatmış. Daha önce kapısına gelen esnaflara verdiği sabunları kendisi satmayı denemiş. Bir de bakmış ki zeytin sabunları hiç de sandığı gibi ucuz gitmiyormuş. Maldan anlayanlar, ihtiyacı olanlar yüksek fiyatlar vermişler ve tembihlemişler bir dahakine kendilerine vermeleri için. İçlerinden iyi kalpli biri kapatmak istediği dükkânını Dede İbrahim'e devretmek istemiş. Dükkân zaten kira, bir caminin

vakfiyesi. İçinde çok mal da yok. Dükkân sahibi içindeki mallar ve müşteri listesi için de bir fiyat takdir etmiş ve Halep çarşısı yeni bir esnaf kazanmış. Dükkânın emektarı İshak da o günlerin yadigârı. Dükkânın eski sahibi ayrılınca İshak da ayrılmak istedi ama Dede İbrahim buna yanaşmadı. Yakup küçük o zamanlar. İshak hem dükkânda çalışmış hem de Yakup'a amcalık yapmış. Teyze annenin, amca babanın yarısı. Derin bir saygı duymuş dükkânın yeni sahiplerine. Onlara şehrin kurallarını öğretmiş. Köyden gelen bu aile de şehrin kurallarına saygı duymuş ve kısa sürede Halep'in çarşısı sanki yüzyıllardır orada olan bir aileyi ağırlıyor gibiymiş. Yakup'u annesi doğurdu ama çarşı büyüdü. Orada öğrendi hayatı, bugün hâlâ ilerlemiş yaşına rağmen dükkâna gidiyorsa çarşı olmadan yaşayamayacağı içindir. Oğlunun adını İbrahim koymasına gelince, bu bir aile ananesiydi. Bir kuşakta olur, diğerinde olmazdı İbrahim ismi. Oğlu İbrahim, babasına sadece ismen benziyordu. Yıllar önce babasını kaybettikten sonra oğlunda babasını aradı ve acıdır ki hiç bulamadı. Babası ne kadar ticaret ehliyse oğlu o kadar dışındaydı olan bitenin. Halep bunu sevmez. Binlerce yıldır sadece tüccarlara saygı gösterir şehrin ruhu. Ticaret olmadan güvende olmayacağını bilir ve haklıdır çoğu defa bu sezgisinde. Bir yere girdiğinde ilk öğrenmen gereken, yerinin neresi olduğudur. Eğer yerini bilersen kimsenin gözüne batmazsın. Ne rahatın kaçır ne de birilerinin rahatını kaçırsın. Yakup bunu genç yaşta öğrenmişti. Köyden gelen azimli babanın oğlu olarak fazlaca hata yapma şansı yoktu, az çalışma ve işleri gevşek tutma ihtimali de tehlikeliydi. Yapması gereken işlerini usulca büyütme ve bunu yaparken de kimsenin ayağına basmamaktı. Bunun için çok basit bir yöntem öğrendi İshak'tan: Saygı duymak. Kendinden yaşça büyük olan İshak dükkânda yapması gereken tüm işleri eksiksiz yerine getirir ve patronunun emirlerini neredeyse askerî bir disiplin içinde uygulardı. Aksilendiğini gören olmamıştı. Huysuz müşterileri sabırla dinler, komşularıyla